ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 108, Eylül 2020, s. 64-82

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.45333>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
14.07.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2020

Doç. Dr. Refik TURAN

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Böl. Sosyal Bilgiler
Eğitimi ABD
refikturan06@gmail.com

ÖĞRETMEN KAYNAĞI PLANLAMASI BAĞLAMINDA FEN EDEBİYAT FAKÜLTELERİNİN TARİH LİSANS PROGRAMLARI VE KONTENJANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME (2000-2019)¹

Öz

Fen-edebiyat fakültelerinin tarih lisans programları ile bu programların kontenjanlarındaki sayısal gelişmeleri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda fen-edebiyat fakültelerinin gerek normal öğretim gerekse ikinci öğretim lisans programlarında 2000-2018 yılları arasında sürekli bir artış olduğu, 2018 yılından itibaren ise program sayısı ve toplam kontenjanlarda azalma eğiliminin başladığı anlaşılmıştır. Fen-edebiyat fakültelerinin normal ve ikinci öğretim lisans programlarının sayı ve kontenjanlarındaki artışa bağlı olarak bu programlara yerleşen öğrencilerin başarı sıralamaları da her geçen yıl yükselerek daha düşük puanlı öğrenciler bu programlara yerleşmeye başlamıştır. Başarı puanındaki düşüş 2018 yılında en yüksek düzeye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda fen-edebiyat fakültelerinin amaç, misyon ve vizyonunun çağın gerekleri ve ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden belirlenmesi ve yüksek hazırbulunuşluk düzeyine sahip öğrencilerin bu programları tercih etmelerini sağlayacak özendiricilerin devreye sokulması önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Fen-edebiyat fakültesi, Tarih lisans programı, Yükseköğretim sistemi, Öğretmen yetiştirme

¹ Bu çalışma 23-24 Kasım 2019 tarihlerinde düzenlenen 24 Kasım Başöğretmen Eğitim ve Yenilikçi Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

AN INVESTIGATION ON HISTORY LICENSE PROGRAMS AND QUOTAS OF SCIENCE AND LITERATURE FACULTIES IN THE CONTEXT OF TEACHER SOURCE PLANNING (2000-2019)

Abstract

In this research, which was carried out in order to reveal the numerical developments in the undergraduate programs of the faculties of science and literature and the quotas of these programs, the document review method was used. As a result of the research, it was understood that science and literature faculties had a continuous increase between 2000-2018 in both normal education and secondary education undergraduate programs, and since 2018, the number of programs and the decrease in total quotas started. Due to the increase in the number and quotas of the normal and secondary education undergraduate programs of the faculties of science and literature, the success rankings of the students who have settled in these programs have increased each year and the students with lower scores have started to settle in these programs. The decline in success score reached its highest level in 2018. As a result of the research, it has been suggested that the purpose, mission and vision of the science and literature faculties should be redefined in line with the needs of the country and the needs of the country, and the incentives to enable students with a high level of readiness to choose these programs.

Keywords: Faculty of science and literature, History undergraduate program, Higher education system, Teacher training

GİRİŞ

Kuruluş amacı temel bilimlerde araştırmacı ve uzman yetiştirmek olan fen-edebiyat fakülteleri² diğer fakültelerin ihtiyaç duyduğu temel bilim uzmanlarını yetiştiren başlıca kaynak olarak görüldüğünden 1983 yılında çıkarılan 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda bu fakültelerin varlığı yeni bir üniversite açılabilmesinin temel koşullarından birisi olarak kabul edilmiştir. Söz konusu kanunda 2008 yılında yapılan bir değişiklik ile bu zorunluluk kaldırılmışsa da üniversitelerin bünyesinde bu fakültelerin açılmasına devam edilmiştir.

Fen-edebiyat fakülteleri mezunlarından Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından itibaren eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okullarının yanında genel lise ve dengi okullarının alan (branş) öğretmeni ihtiyaçlarının karşılanmasında da yararlanılmıştır. Sadece alan derslerinin okutulduğu fen-edebiyat fakültelerinde öğretmen olmayı düşünen öğrenciler iki yıl süreli öğretmenlik sertifikası derslerini başarıyla tamamladıktan sonra öğretmen olarak atanmaya hak kazanıyorlardı (Kavcar, 2002). İlk zamanlarda öğretmen yetiştiren kurumların ihtiyacın altında mezun vermesinden kaynaklanan öğretmen ihtiyacını karşılamaya yönelik bu uygulama zamanla rutin bir uygulama halini almış; 2013 yılında YÖK'ün eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarını kapatarak ortaöğretim öğretmenlerinin fen-edebiyat fakültesi mezunlarından atanmasına karar vermesiyle sonuçlanmıştır.

²Bu makalede “fen-edebiyat fakültesi” kavramı Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı olarak fen, edebiyat, fen-edebiyat, insani bilimler, insan ve toplum bilimleri ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi gibi farklı isimlerle faaliyet gösteren ve temel bilimler eğitimi veren tüm fakülteleri kapsayıcı bir anlamda kullanılmıştır.

1983 yılında eğitim enstitülerinin üniversitelere bağlanıp, ilköğretim öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerinin iki yıllık eğitim yüksekokullarına, branş öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerinin ise dört yıllık lisans düzeyinde eğitim veren eğitim fakültelerine dönüştürülmesinden sonra branş öğretmeni yetiştirilmesiyle ilgili ilk önemli değişiklik 1997 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihte Dünya Bankası kredisiyle yürütülen Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP)'nin "hizmet öncesi öğretmen eğitimi" ayağıyla ilgili sürdürülen çalışmalar kapsamında eğitim fakültelerinde ilköğretim okullarına branş öğretmeni yetiştirecek lisans programları açılırken, ortaöğretime branş öğretmeni yetiştiren programların öğrenim süreleri 5-5,5 yıla, yüksek lisans düzeyine çıkarılmıştır. Bu düzenlemeye göre eğitim fakültelerine yerleşen öğrenciler öğrenimlerinin ilk yedi yarıyılını fen-edebiyat fakültelerinin ilgili alan programlarında, son üç yarıyılını ise kendi fakültelerinde (veya ilgili enstitüde) sürdürerek tezsiz yüksek lisans mezunu olarak mezun olacaktı. Bu kararla aynı zamanda fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan öğrencilerden belli şartları taşıyanların ortaöğretim alanında öğretmen yetiştirilmeleri amacıyla ilgili enstitüde üç yarıyıllık tezsiz yüksek lisans programlarını tamamlamak suretiyle alan öğretmenliği hakkı kazanmalarının da önü açılmıştır. Böylece bu düzenlemeyle ilk defa fen-edebiyat fakülteleri resmen doğrudan öğretmen yetiştirme sisteminin bir bileşeni haline getirilerek, alan öğretmeni yetiştirilmesi eğitim fakülteleri ile fen-edebiyat fakültelerinin ortak görev ve sorumluluk alanı olarak görülmüştür.

Yaklaşık sekiz yıllık uygulamanın ardından ortaöğretime öğretmen yetiştirme sisteminde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme ile ortaöğretime öğretmen yetiştirmede 3,5+1,5 olarak bilinen uygulama yerine öğretmenlik meslek bilgisi dersleri yıllara dağıtılarak beş yıllık birleştirilmiş eğitime geçilirken, eğitim fakültesi dışındaki öğrenciler için uygulanan 4+1,5 uygulamasının devamına karar verilmiştir (YÖK, 2007). Böylece ortaöğretim öğretmenliği programlarında meslek bilgisi dersleri yarıyıllara dağıtılarak beş yıllık birleştirilmiş programlar haline getirilmek suretiyle eğitim fakültesi öğrencilerinin alan derslerini fen-edebiyat fakültelerinden alması uygulamasına son verilmiştir (Saylan, 2013).

YÖK, 2009 yılında alan eğitimi tezsiz yüksek lisans kapsamında verilen derslerin Atatürk, Uludağ, İstanbul ve Marmara üniversitelerinin fen-edebiyat fakültelerinde isteyen öğrencilerin lisans eğitimleri esnasında alabilmelerine olanak tanıyan bir karar almıştır. Diğer üniversitelerin de aynı haktan yararlanmak için itiraz etmeleri üzerine 2010 yılında eğitim bilimleri bölümü bulunan her üniversiteye pedagojik formasyon sertifika programı açabilme hakkı tanınmıştır. Böylece 1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulanmakta olan fen-edebiyat fakültesi mezunlarının tezsiz yüksek lisans programını bitirmek suretiyle alan öğretmeni olarak atanabilmeleri uygulamasına 2010-2011 öğretim yılından itibaren son verilerek, bunun yerine iki yarıyıl süreli pedagojik formasyon eğitimi alma uygulaması getirilmiştir (Yıldırım ve Vural, 2014).

İki yarıyıllık pedagojik formasyon programlarını tamamlayan fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmen olarak atanabilmelerinin önünün açılması, bu fakültelerin normal ve ikinci öğretim lisans program ve kontenjan sayılarındaki hızlı artışla birleşince bir anda çok sayıda atama bekleyen öğretmen adayının ortaya çıkmasına yol açınca, YÖK 2012 yılında pedagojik formasyon programları ile eğitim fakültelerinin öğretmen ihtiyacı duyulan okul öncesi, özel eğitim ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık programları dışındaki tüm ikinci öğretim programlarını kapatmıştır (Saylan, 2013). YÖK'ün fen-edebiyat fakültelerinin tepkisini çeken pedagojik formasyon programlarının kapatılmasına dair kararı ancak bir yıl uygulanabilmiş; 18 Nisan 2013 tarihli kararıyla YÖK yeniden fen-edebiyat fakültesi

mezunlarına yönelik olarak mezuniyet sonrası pedagojik formasyon programlarının açılmasına onay vermiştir.

YÖK ortaöğretim alan öğretmenliği ile ilgili en radikal kararını Mayıs 2013 tarihinde almış ve bu tarihten sonra ortaöğretim alan öğretmenlerinin fen-edebiyat fakültesi mezunlarından atanacağını ilan etmiştir. Bu kararın hemen ardından Haziran 2013’de eğitim fakültelerinin ortaöğretime öğretmen yetiştiren programlarına 2013-2014 öğretim yılından itibaren öğrenci alınmamasına karar verilmiş ve bu karar uygulanmıştır. YÖK ayrıca öğretmenliğe kaynaklık eden lisans programlarından mezun olanlardan belirli bir düzeyde ALES puanına ve 2,5 üzerinde mezuniyet ortalamasına sahip olanların pedagojik formasyon eğitimi alabileceğini kamuoyuna duyurmuştur (Saylan, 2013). Böylece 2013-2014 öğretim yılında eğitim fakültelerinin alan öğretmenliği lisans programlarına hiç öğrenci alınmazken, fen-edebiyat fakültesi mezunu ve 14 haftalık pedagojik formasyon programını tamamlamış olmak lise öğretmeni olabilmenin koşulu olarak belirlenmiştir (Aycan, 2015).

YÖK, 26.3.2014 tarihinde aldığı bir kararla bu defa öğretmen yetiştirmede rekabeti ve dolayısıyla niteliği artıracığı düşüncesiyle belirlenen yedi eğitim fakültesinin ortaöğretim alan öğretmenliği programlarına sınırlı sayıda öğrenci kabul edilmesine, bu programlarda öğretim süresinin dört yıl olmasına ve alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programlarına 2015-2016 öğretim yılından itibaren öğrenci alınmamasına karar vermiştir. YÖK aynı kararında pedagojik formasyon eğitimi “kişisel gelişim” kapsamında değerlendirerek öğretmenliğe kaynaklık eden yüksek öğretim programlarına devam eden veya mezun durumda olan tüm öğrencilerin yararlanabilmesine ve mezun durumda olanlar için 2014-2015 öğretim yılı yaz döneminden itibaren iki dönem halinde pedagojik formasyon programlarının açılmasına izin vermiştir (Saylan, 2013).

Böylece 2013-2014 öğretim yılında Eğitim fakültelerinin ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren bölümlerine hiç öğrenci alınmazken, 2014-2015 öğretim yılından itibaren ülke genelindeki yedi eğitim fakültesiyle sınırlı olmak kaydıyla 20’şer öğrenci alınmasına izin verilmiş olup, bu uygulama günümüzde de sürmektedir. Ortaöğretim alan öğretmenliği programları aktif olan fakülteler şunlardır: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Bu araştırmanın amacı 2000’li yılların başlarından günümüze kadar Türkiye’de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinin bünyelerinde bulunan fen-edebiyat fakültelerinin normal öğretim, ikinci öğretim ve açık ve uzaktan eğitim tarih lisans programları ile bu programların kontenjan durumlarındaki sayısal gelişmeleri ortaya koymak; bu gelişmeleri tarih öğretmenliği öğretmen kaynağı bağlamında değerlendirmektir. “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan” (Karasar, 1998) tarama modelindeki bu araştırmada basılı ve dijital yazılı belgeler üzerinde çalışıldığından “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan” (Yıldırım ve Şimşek, 2003) “doküman incelemesi” yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada başta ÖSYM tarafından her yıl yayınlanan ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzları olmak üzere ÖSYM ve YÖK tarafından yayınlanan dokümanlarla konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır.

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİNİN TARİH LİSANS PROGRAMLARI VE KONTENJANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME (2000-2019)

Türkiye’de 28.3.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun 3. maddesine göre bir üniversitenin bünyesinde fen fakültesi, edebiyat fakültesi veya ikisi birlikte teşkil edilen fen-edebiyat fakültesinin bulunması bir zorunluluk iken, kanunun bu maddesinde 30.1.2008 tarihli ve 5733 sayılı kanunla yapılan değişiklikle bu zorunluluk kaldırılmıştır (YÖK, 1983). Ancak herhangi bir zorunluluk bulunmamasına ve mezunlarının istihdamında yaşanan sorunlara rağmen daha sonra açılan üniversitelerde de fen-edebiyat fakültelerinin açılmasına devam edilirken, genel olarak bu fakültelerin bünyelerinde yer alan bölüm, program ve kontenjan sayılarında da sürekli bir artış gerçekleşmiştir.

Genel olarak fen-edebiyat fakültesi ve bu fakültelere bağlı faaliyet gösteren bölüm ve program sayılarında, özelde ise araştırma konumuzu oluşturan tarih lisans programlarının sayı ve kontenjanlarında zaman içinde ortaya çıkan aşırı artış bu bölüm mezunlarının istihdamında sorunlara yol açmaya başlamıştır. YÖK ve ilgili fakülte dekanlıkları ve bu dekanlıkların oluşturduğu konsey olan Fen-Edebiyat Fakülteleri Dekanlar Konseyi (FEFKON) bu soruna kısa vadeli çözüm olarak fakültelerin amaç ve misyonunu eğitim fakültelerinin aleyhine genişletmekte görmüşler ve bu çerçevede ortaöğretim alan öğretmenliği programları önce 2013 yılında kapatılmış, ancak bir yıl sonra ülke genelindeki yedi eğitim fakültesinde 20’şer kontenjanla faaliyetlerini sürdürmeleri kaydıyla yeniden açılmıştır. Aşağıda fen-edebiyat fakültelerinin tarih lisans programları “devlet üniversiteleri normal öğretim”, “devlet üniversiteleri ikinci öğretim”, “uzaktan/ açık öğretim” ve “vakıf üniversiteleri” kategorileri altında ele alınarak program sayıları ve kontenjan boyutlarıyla değerlendirilmiştir.

1. Devlet Üniversitelerinin Normal Öğretim Tarih Lisans Programları

Aşağıda devlet üniversitelerinin fen-edebiyat fakülteleri bünyesinde bulunan normal öğretim tarih lisans programlarının yıllara göre sayı ve kontenjanlarındaki sayısal değişim tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo I: Devlet Üniversitelerinin Fen- Edebiyat Fakültelerinin Tarih Bölümü Normal Öğretim Programları ve Kontenjan Sayılarındaki Değişim (1999-2019)

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019
1 Adıyaman ü.						41	47	47	52	52	52	52	62	62	52
2 Afyon Kocatepe Ü.	47	78	93	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
3 Ağrı İbrahim Çeçen Ü.							57	57	62	62	62	62	62	62	62
4 Akdeniz Üniversitesi	31	41	41	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	72
5 Aksaray Üniversitesi						41	57	57	62	62	62	62	62	62	62
6 Amasya Üniversitesi										41	41	52	62	62	62
7 Anadolu Üniversitesi	52	52	52	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	72
8 Ankara Gazi Ü.	31	52	62	82	93	93	134	134	145	145	145	145	98		
9 Ankara Hacı B. Velî Ü.													62	155	115
10 Ankara Sosyal Bil. Ü.															62
11 Ankara Üniversitesi	82	103	123	103	82	82	82	82	88	62	62	52	62	62	62
12 Ankara Y. Bayezid Ü.									57	57	57	52	62	72	72
13 Ardahan Ü.						52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
14 Artvin Çoruh Ü.								52	57	57	57	52	62	62	62
15 Atatürk Ü.	72	82	82	82	93	93	98	98	103	103	103	93	93	93	82
16 Aydın A. Mendere Ü.		-	31	41	52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62

Öğretmen Kaynağı Planlaması Bağlamında Fen Edebiyat Fakültelerinin Tarih Lisans Programları ve Kontenjanları Üzerine Bir İnceleme (2000-2019)

17	Balıkesir Üniversitesi		41	41	62	72	82	88	88	93	93	93	82	82	82	82
18	Bandırma 17 Eylül Ü.														62	62
19	Bartın Üniversitesi										41	52	52	62	62	62
20	Batman Üniversitesi						47	57	62	62	62	62	62	62	62	62
21	Bayburt Üniversitesi													62	72	62
22	Bilecik Şeyh Edebali Ü.							31	36	47	47	47	47	62	62	62
23	Bingöl Üniversitesi					52	52	52	57	57	57	57	57	62	62	62
24	Bitlis Eren Ü.							41	47	47	47	47	47	62	62	62
25	Bogaziçi Üniversitesi	31	31	31	52	47	47	47	47	52	52	52	52	62	62	62
26	Bolu Abant İ. Baysal Ü.		-	31	41	52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
27	Burdur M. A. Ersoy Ü.												62	72	82	72
28	Bursa Uludağ Ü.	52	52	62	62	72	72	72	72	77	77	77	77	77	72	72
29	Çanakkale 18 Mart Ü.	36	52	52	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	72
30	Çankırı Karatekin Ü.						52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
31	Dicle Üniversitesi		36	41			41	57	57	62	62	62	62	82	82	82
32	Dokuz Eylül Ü.				41	52	52	57	57	67	67	67	67	67	67	62
33	Düzce Üniversitesi											41	41	62	62	62
34	Ege Üniversitesi	52	62	62	72	82	82	88	88	93	93	93	93	93	93	82
35	Erciyes Üniversitesi	104	62	62	82	93	93	98	98	103	103	103	103	103	103	82
36	Erzincan B. Yıldırım Ü.								41	57	57	57	67	62	65	62
37	Erzurum Teknik Ü.										41	41	41	52	62	62
38	Eskişehir Osmangazi Ü.	52	52	52	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
39	Fırat Üniversitesi	52	52	52	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
40	Gaziantep Üniversitesi	31	41	41	82	52	52	57	57	62	62	62	72	72	82	82

Tablo I: (Devam) Devlet Üniversitelerinin Fen- Edebiyat Fakültelerinin Tarih Bölümü Normal Öğretim Programları ve Kontenjan Sayılarındaki Değişim (1999-2019)

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019
41	Giresun Üniversitesi			41	52	52	57	57	62	52	52	52	62	72	72
42	Gümüşhane Ü.									52	52	52	62	72	72
43	Hacettepe Ü.	52	52	52	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82
44	Harran Üniversitesi	52	31	31	41	52	52	52	57	57	57	57	62	62	62
45	Hatay M. Kemal Ü.		31	31	31	41	62	67	67	75	77	77	88	88	72
46	Hitit Üniversitesi						52	47	62	62	62	62	62	62	62
47	İğdır Üniversitesi										41	41	62	62	62
48	İnönü Üniversitesi	41	41	41	41	52	52	57	57	62	72	72	72	72	72
49	İstanbul Medeniyet Ü.								41	41	41	41	114	114	93
50	İstanbul Üniversitesi	154	82	82	123	123	88	88	88	93	93	93	93	103	93
51	İzmir Demokrasi Ü.													62	62
52	İzmir Katip Çelebi Ü.										21	41	62	62	62
53	Kafkas Üniversitesi		41	41	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	62
54	K. Maraş S. İmam Ü.	41	41	41	52	62	62	67	67	82	93	93	103	103	82
55	Karabük Üniversitesi						41	57	67	77	88	88	82	72	72
56	Karadeniz Teknik Ü.	72	72	82	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82
57	Karamanoğlu M. Bey Ü.					41	47	52	57	57	57	57	62	62	62
58	Kastamonu Ü.			41	41	41	47	47	52	52	52	52	62	62	62
59	Kırıkkale Üniversitesi	36	41	41	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72
60	Kırklareli Üniversitesi					52	57	62	67	67	67	67	67	67	72
61	Kırşehir Ahi Evran Ü.				41	52	52	57	57	62	62	62	62	62	62
62	Kilis 7 Aralık Ü.					38	41	47	47	52	52	52	52	82	82
63	Kocaeli Üniversitesi				31	41	47	52	72	57	57	57	67	72	72
64	Kütahya Dumlupınar Ü.	82	62	62	62	72	72	77	80	88	88	88	88	88	82
65	Manisa Celal Bayar Ü.	52	52	52	62	72	82	88	88	93	93	93	113	103	103
66	Mardin Artuklu Ü.					72	62	62	67	67	67	62	82	95	95

67	Marmara Üniversitesi	52	62	62	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
68	Mersin Üniversitesi	31	41	41	41	52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
69	Mimar Sinan Güzel S. Üniversitesi	52	52	52	52	62	62	62	62	67	67	67	67	67	67	67
70	Muğla Sıtkı Koçman Ü.	31	41	41	52	62	62	67	67	72	72	72	62	62	62	62
71	Munzur Üniversitesi											41	41	31	41	52
72	Muş Alparslan Ü.							47	47	52	52	52	82	72	82	82
73	Necmetdin Erbakan Ü.									67	67	67	67	67	67	62
74	Nevşehir Hacı B. Veli Üniversitesi					31	41	47	47	52	57	57	62	72	72	72
75	Niğde Ö. Halisdemir Ü.	52	52	52	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	72
76	Ondokuz Mayıs Ü.	41	83	83	52	62	62	62	62	67	67	67	67	67	67	113
77	Ordu Üniversitesi				31	41	41	47	47	52	52	52	52	62	62	62
78	Ortadoğu Teknik Ü.	31	41	41	52	36	36	41	41	47	47	47	47	52	62	62
79	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi											41	41	62	62	62
80	Pamukkale Üniversitesi	31	41	47	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
81	R. Taysip Erdoğan Ü.						52	67	67	72	72	72	72	72	72	72
82	Sakarya Üniversitesi	41	62	82	82	93	93	98	98	10	103	103	103	103	103	103

Tablo I: (Devam) Devlet Üniversitelerinin Fen- Edebiyat Fakültelerinin Tarih Bölümü Normal Öğretim Programları ve Kontenjan Sayılarındaki Değişim (1999-2019)³

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019
83 Samsun Üniversitesi															62
84 Selçuk Üniversitesi	52	62	62	62	72	72	77	77	82	93	93	93	93	93	93
85 Siirt Üniversitesi										41	41	52	62	62	62
86 Sinop Üniversitesi											52	52	72	82	82
87 Sivas Cumhuriyet Ü.	31	41	41	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	82	82
88 Süleyman Demirel Ü.	41	52	62	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	72
89 Tekirdağ Üniversitesi									47	47	47	41	52	62	72
90 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	31	62	62	62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
91 Trakya Üniversitesi	52	52	52	62	72	72	72	72	77	77	77	77	77	82	82
92 Uşak Üniversitesi				41	52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
93 Van 100. Yıl Ü.	41	41	52	52	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	82
94 Yozgat Bozok Ü.				62	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	82
95 Zonguldak B. Ecevit Ü.									47	47	47	47	62	62	62
TOPLAM KONTENJAN	1917	2220	2399	2920	3401	3963	4514	4727	5382	5623	5871	5972	6499	6799	6795

Tablo I’de de görüldüğü gibi 2019 yılı itibariyle halihazırda devlet üniversitelerine bağlı olarak faaliyet gösteren 96 fen-edebiyat fakültesi bünyesinde tarih lisans programı aktif olarak faaliyet göstermektedir. Araştırma döneminde (2000-2019) 2006, 2008 ve 2009 yıllarında tarih lisans programlarının sayılarında kayda değer artış olduğu görülmektedir. Bu çerçevede 2006 yılında Kastamonu, Kırşehir Ahi Evran, Kocaeli ve Yozgat Bozok üniversiteleri, 2008 yılında Adıyaman, Aksaray, Ardahan, Bingöl, Çankırı Karatekin ve (üç yıllık aradan sonra) Dicle Üniversitesi, 2010 yılında ise Ağrı İbrahim Çeçen, Batman ve Necmettin Erbakan üniversitelerinde tarih lisans programlarına öğrenci kabul edilerek eğitim öğretime açılmıştır.

³ Tablolarda üniversite karşısında gösterilen kontenjan bilgileri o üniversite bünyesinde yer alan tarih lisans programlarının toplam kontenjanıdır.

Araştırma döneminde tarih lisans programlarının kontenjan durumlarında da günümüze doğru yaklaştıkça kayda değer bir artış olduğu görülmektedir. Kontenjan artışlarının özellikle 2008, 2010, 2012 ve 2016 yıllarında yoğunlaştığı; 2008 yılında tarih programlarının kontenjanlarında genel olarak ortalama 10'ar, 2010 ve 2012 yıllarında 5'er, 2016 yılında ise yine ortalama 10'ar kişilik artış gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. 2019 yılına gelindiğinde fen-edebiyat fakültelerinin tarih lisans programlarının kontenjanlarında görece bir azaltmaya gidildiği; bu çerçevede mevcut lisans programlarından 16'sının kontenjanında 5-10 kişilik azaltma sağlanırken, 6 programın kontenjanında da artış gerçekleştirilmiştir. Toplam kontenjan açısından değerlendirildiğinde 2019 yılında daha önceki yıllarda görülen sürekli kontenjan artışının durduğu ve bir önceki yıla göre toplam 5 kişilik bir kontenjan azalmasının sağlandığı görülmektedir. Tarih lisans programlarının sayı ve kontenjanlarının artışıyla ters orantılı olarak 2000 yılından günümüze bu programlara yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarının da sürekli düştüğü görülmektedir. Aşağıda rastgele seçilmiş devlet üniversitelerin tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarında yıllara göre gerçekleşen değişim tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo. II: Yıllara Göre Devlet Üniversitelerinin Tarih Lisans Programlarına (Normal öğretim) Yerleşen Öğrencilerin Başarı Sıralarındaki Değişim

Sıra	ÜNİVERSİTE	BAŞARI SIRASI						
		2006	2007	2010	2013	2015	2016	2018
1	Afyon Kocatepe Üniversitesi	38000	34400	56200	87300	138000	145000	336000
2	Aksaray Üniversitesi			62500	103000	152000	165000	364000
3	Ankara Üniversitesi (DTCF)	27300	24600	19200	29300	40400	40100	29400
4	Ardahan Üniversitesi			68600	135000	186000	206000	593000
5	Atatürk Üniversitesi	38400	35900	50600	79600	129000	145000	306000
6	Balıkesir Üniversitesi	31300	39000	46900	73900	120000	127000	272000
7	Boğaziçi Üniversitesi	2650	1360	1010	1470	1640	1320	658
8	Bitlis Eren Üniversitesi				112000	172000	196000	518000
9	Çankırı Karatekin Üniversitesi			64400	107000	156000	175000	396000
10	Dicle Üniversitesi			45000		104000	138000	379000
11	Ege Üniversitesi	23500	22500	29100	36500	60000	57400	75900
12	Erciyes Üniversitesi	33300	30500	70100	72600	113000	125000	249000
13	Fırat Üniversitesi	37900	35100	64300	93400	140000	150000	397000
14	Hacettepe Üniversitesi	17600	17200	21400	27100	35900	35600	29400
15	Harran Üniversitesi	39500	37100	54800	78900	124000	149000	341000
16	İğdir Üniversitesi					174	216000	746000
17	İnönü Üniversitesi	33500	30300	49400	74200	115000	138000	272000
18	İstanbul Üniversitesi	21000	20300	12800	14700	19700	20000	11300
19	Kafkas Üniversitesi	41400	40300	70000	121000	175000	196000	544000
20	Kırıkkale Üniversitesi	38800	37900	48200	82700	123000	132000	256000
21	Kilis 7 Aralık Üniversitesi			63300	104000	151000	171000	440000
22	Manisa Celal Bayar Ü.	33200	30300	49000	75400	120000	130000	270000
23	Muğla Sıtkı Koçma Ü.	35100	23000	48100	74200	107000	110000	217000
24	Muş Alpaslan Üniversitesi			75800	115000	175000	197000	517000
25	Nevşehir üniversitesi			60400	93000	143000	160000	356000
26	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	8110	3400	2790	3590	4530	4020	1960
27	Pamukkale Üniversitesi	34400	31000	40800	76900	118000	127000	255000
28	R. Tayyip Erdoğan Ü.			66600	87000	138000	151000	296000
29	Sakarya Üniversitesi	35500	32100	43700	62300	98900	107000	218000
30	Siirt Üniversitesi					162000	183000	493000
31	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	37800	34000	58100	88000	137000	151000	347000
32	Süleyman Demirel Üniversitesi	38000	34500	54100	82000	130000	136000	291000
33	Tokat Gazi Osman Paşa Ü.	40100	35100	69000	105000	152000	173000	409000
34	Van 100. Yıl Üniversitesi	36800	34800	53100	86600	131000	146000	371000
35	Zonguldak B. Ecevit Ü.				83300	138000	156000	341000

Tabloda gösterilen tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarını incelendiğinde bu bölümlere yerleşen öğrencilerin başarı sıralarının geçmişten günümüze

sürekli bir şekilde düştüğü görülmektedir. Başarı sıralarındaki düşüş 2018 yılında ise Ankara DTCF, Boğaziçi, İstanbul ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi sınırlı sayıdaki üniversitelerin tarih lisans programları hariç olmak üzere tüm tarih programlarında kaygı verici düzeylere ulaşmıştır. Örneğin 2018 yılında Ardahan Üniversitesi tarih lisans programına 593000, Bitlis Eren Üniversitesi'ne 518000, Iğdır Üniversitesi'ne 746000, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'ne 440000, Muş Alparslan Üniversitesi'ne 517000, Siirt Üniversitesi'ne ise 493000'inci sıradaki öğrenciler yerleşebilmiştir. Her geçen yıl daha düşük puana sahip öğrencilerin bu programları tercih etmelerinin nedenleri araştırılmaya muhtaç bir konu olmakla birlikte, genel olarak Türkiye'deki normal ve ikinci öğretim tarih lisans programlarının sayı ve kontenjanlarının istihdam olanaklarına kıyasla oldukça fazla olması, özellikle öğretmen olarak atanabilme şanslarını giderek daha düşük görmeleri ve özellikle taşra üniversitelerinin öğretim üyesi, fiziki altyapı, donanım, sosyal ve kültürel aktivite olanakları vb. açılardan yeterli görülmemesi vb. etkenlerden kaynaklandığı söylenebilir. 2018 yılında tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sırasında gözlenen dramatik düzeydeki düşüşte ise yukarıda bahsedilen genel etkenlere ek olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın pedagojik formasyon eğitiminin kaldırılacağına yönelik açıklamaları ile bu açıklamaya dayalı olarak birçok üniversitenin pedagojik formasyon programı açmamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

2. Devlet Üniversitelerinin İkinci Öğretim Tarih Lisans Programları

Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında ikili öğretim yapılması üniversitelerin atıl kapasitelerinin değerlendirilerek daha fazla gence yükseköğretim olanağı sunmak ve yükseköğretimde okullaşma oranını yükseltmek gibi amaçlarla 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda bu doğrultuda gerekli düzenlemelerin gerçekleştirildiği 19.11.1992 tarihli ve 3843 sayılı yasa ile mümkün hale gelmiştir (RG, 1992). Bu yasaya uygun olarak 1993-1994 öğretim yılında üniversitelerin ikinci öğretim programları açılarak öğrenci kabul etmeye başlamıştır (Tanrıoğlu ve Baştürk, 2005). Büyük ilgi gören ikinci öğretim uygulaması birçok bakımdan eleştirilse de günümüze kadar giderek daha da yaygınlaşarak uygulanagelmektedir. İkinci öğretim programlarına fen-edebiyat fakülteleri ve tarih bölümleri de rağbet göstermiş; ikinci öğretim tarih lisans programlarının sayı ve kontenjanlarında 1993 yılından günümüze kadar geçen süreçte sürekli bir artış kaydedilmiştir.

Aşağıda yaklaşık son yirmi yılda devlet üniversitelerinin fen-edebiyat fakültelerinin ikinci öğretim tarih lisans programlarının sayı ve kontenjanlarındaki değişim tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo III: Devlet Üniversitelerinin Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümlerinin II. Öğretim Kontenjanları (1999-2019)

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019
1 Adıyaman üniversitesi							47	47	52	52	52	52			
2 Afyon Kocatepe Ü.	47	52	52	41	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	72
3 Ağrı İbrahim Çeçen Ü.							57	57	62	62	62	62	62	62	41
4 Akdeniz Üniversitesi						62	67	67	72	72	72	72	72		
5 Aksaray Üniversitesi							57	57	62	62	62	62	62	62	
6 Amasya Üniversitesi											41	52	62	62	52
7 Ankara Gazi Ü.	31	52	62	62	93	93	93	93	98						
8 Ankara Y. Bayezid Ü.									57	57	57	52			
9 Ardahan Üniversitesi							57	57	62	62	62	62	62	52	41
10 Artvin Çoruh Ü.				-	-									41	41

Öğretmen Kaynağı Planlaması Bağlamında Fen Edebiyat Fakültelerinin Tarih Lisans Programları ve Kontenjanları Üzerine Bir İnceleme (2000-2019)

11	Atatürk Üniversitesi	52	52	52	41	93	93	98	98	103	103	103	93	93	93	72
12	Balıkesir Üniversitesi		41	41	41	72	82	88	88	93	93	93	82	82	82	72
13	Bandırma 17 Eylül Ü.														41	41
14	Bartın Üniversitesi										41	52	52	62	62	41
15	Batman Üniversitesi							47	57	62	62	62	62			
16	Bayburt Üniversitesi													62	72	41
17	Bilecik Şeyh Edebali Ü.								31	36	47	47	47	62	62	41
18	Bingöl Üniversitesi							52	52	57	57	57	57	62	62	41
19	Bitlis Eren Ü.								41	47	47	47	47	62	62	41
20	Bolu Abant İ. Baysal Ü.							57	57	62	62	62	62	62	62	41
21	Burdur M. A. Ersoy Ü.												62	72	82	72
22	Bursa Uludağ Ü.	31	41	52	52	72	72	72	72	77	77	77	77	67	72	62
23	Çanakkale 18 Mart Ü.	36	41	41	41	62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	62
24	Çankırı Karatekin Ü.						52	57	57	62	62	62	62	62	62	41
25	Dicle Üniversitesi						41	57	57	62	62	62	62	52	62	62
26	Dokuz Eylül Ü.								57	67	67	67	67	67	67	62
27	Erciyes Üniversitesi	52	62	62	41	93	93	98			103	101	103	103	103	82
28	Erzincan B. Yıldırım								41	57	57	57	67	62	67	62
29	Erzurum Teknik Ü.										41	41	41	52	62	62
30	Eskişehir Osmangazi Ü.	52	52	52	41	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	62
31	Fırat Üniversitesi	52	52	52	52	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	62
32	Gaziantep Üniversitesi						52	57	57	62	62	62	72	74	82	72
33	Giresun Üniversitesi					52	52	57	57	62	2	62	62	62	62	41
34	Gümüşhane Ü.										52	52	52	62	72	62
35	Harran Üniversitesi					52	52	52	52	57	57	57	57	62	62	-

Tablo III: (Devam) Devlet Üniversitelerinin Fen Edebiyat Fakültesi II. Öğretim Tarih Lisans Programlarının Kontenjanları (1999-2019)

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019
36	Hatay M. Kemal Ü.					62	67	67	77	77	77	77			
37	Iğdır Üniversitesi												52	52	-
38	İnönü Üniversitesi							57	62	72	72	72	72	72	62
39	İstanbul Medeniyet Ü.					88	88	88	93						
40	İstanbul Üniversitesi									93	93	93	93		
41	Kafkas Üniversitesi				62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	62
42	K. Maraş S. İmam Ü.	36	41	41	31	62	62	67	67	82	93	93	103	103	103
43	Karabük Üniversitesi						57	67	77	88	88	82	72	72	62
44	Karadeniz Teknik Ü.			41	72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	-
45	Karamanoğlu M. Bey Ü.						47	52	57	57	57	57	62	62	62
46	Kastamonu Ü.								52	52	52	52	62	62	62
47	Kırıkkale Üniversitesi	36	41	41	31	62	62	67	67	72	72	72	72	72	62
48	Kırklareli Üniversitesi						52	57	62	67	67	67	67	67	72
49	Kırşehir Ahi Evran Ü.				52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62
50	Kilis 7 Aralık Ü.						47	47	52	52	52	52	41		
51	Kütahya Dumlupınar Ü.	82	62	62	41	72	72	77	80	88	88	88	88	88	82
52	Manisa Celal Bayar Ü.	52	52	52	41	72	82	88	88	93	93	93	113	103	93
53	Mersin Üniversitesi						57	57	62	62					
54	Muğla Sıtkı Koçman Ü.							67	72	72	72	62	62	62	62
55	Muş Alparslan Ü.						47	47	52	52	52				
56	Necmettin Erbakan Ü.								67	67	67	67	67	67	62
57	Nevşehir Hacı B. Veli Ü.					41	47	47	52	57	57	62	72	72	72
58	Niğde Ö. Halisdemir Ü.	52	52		62	62	67	67	72	72	72	72	72	72	72
59	Ondokuz Mayıs Ü.					62	62	62	67	67	67				
60	Ordu Üniversitesi						47	47	52	52	52	52	62	62	62
61	Pamukkale Ü.	31	31	47	41	72	72	77	77	82	82	82	83	82	72
62	Sakarya Üniversitesi	41	62	41	41	93	93	98	98	103	103	103	103	103	93
63	Selçuk Üniversitesi	52	52	52	52	72	72	77	77	82	93	93	93	93	82
64	Siirt Üniversitesi											41	52	62	62
65	Sinop Üniversitesi											52	52	72	72
56	Sivas Cumhuriyet Ü.					62	67	67	72	72	72	72	72	82	72
57	Süleyman Demirel Ü.	41	41	41	41	72	72	77	77	82	82	82	82	82	72
58	Tokat G. Osmanpaşa Ü.					72	77	77	82	82	82	82	82	82	72

59	Trakya Üniversitesi	41	72	72	72	72	77	77	77	77	77	82	72				
70	Uşak Üniversitesi		52	52	57	57	62	62	62	62	62	62	62				
71	Van 100. Yıl Ü.								72								
72	Yozgat Bozok Ü.		72	72	77	77	82	82	82	82	82	82	72				
73	Zonguldak B. Ecevit Ü.										47	62	62	62			
TOPLAM KONTENJAN		776	879	843	813	1898	2492	3347	3664	4062	4182	4307	4344	4351	4310	3502	

Tablo III'de de görüldüğü gibi Türkiye'de devlet üniversitelerinde bulunan fen-edebiyat fakültelerinin ikinci öğretim tarih lisans program sayıları ve kontenjanlarında yıllar içerisinde sürekli bir artış olmuştur. Buna göre 1999 yılında fen-edebiyat fakültelerinin bünyesinde yer alan ikinci öğretim tarih lisans programlarının sayısı 17 olup, bu programların genel olarak kontenjan sayıları 30-50 arasında değişmektedir. Bu programların toplam kontenjanı ise 776'dır. Tarih ikinci öğretim lisans programlarının sayısında 2008, 2009 ve 2010 yıllarında dikkat çekici oranda artış olduğu gözlenmektedir. Bu çerçevede 2008 yılında Giresun, Harran, Kafkas, Kırşehir Ahi Evran, Niğde Ömer Halisdemir, Uşak ve Yozgat Bozok; 2009 yılında Akdeniz, Çankırı Karatekin, Dicle, Hatay M. Kemal, İstanbul Medeniyet, Kırklareli, Nevşehir Hacı Bektaş, Sivas Cumhuriyet ve Tokat Gaziosmanpaşa; 2010 yılında ise Adıyaman, Ağrı İbrahim Çeçen, Aksaray, Ardahan, Batman, Bingöl, Bolu Abant İzzet Baysal, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Kilis 7 Aralık üniversitelerinde ikinci öğretim tarih lisans programları açılmıştır.

Tarih ikinci öğretim lisans programlarının kontenjanları 2000'li yılların başlarında genel olarak 40-50 iken 2008, 2012 ve 2016 yıllarında kontenjanların artırıldığı görülmektedir. Özellikle 2012-2016 yılları arasındaki dönemde bir yandan bu programlardan mezun olanların istihdamı ile ilgili konuların YÖK, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin gündemini yoğun bir şekilde meşgul ederken bir yandan da ikinci öğretim tarih lisans program ve kontenjan sayılarının artırılması tezat bir durum yaratmaktadır. Nitekim 2008 yılında programların kontenjanlarında 10-40 arasında değişen miktarlarda, 2012 yılında 5-10, 2016 yılında ise bazı programlarda 10 civarında kontenjan artışı sağlandığı görülmektedir. Bu artışlar sonucunda 2015 yılında devlet üniversiteleri bünyesinde açılan ikinci öğretim tarih lisans programlarının sayısı 63'e, bu programların toplam kontenjanı ise 4344'e yükselmiştir.

Tabloda dikkat çeken bir başka husus da bir yandan kontenjan artırımı devam ederken 2016 yılından itibaren bazı ikinci öğretim programlarının kapatılmaya başlanmasıdır. Bu çerçevede 2016 yılında Adıyaman, Batman, 2017 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt, Hatay M. Kemal, 2018 yılında Akdeniz, İstanbul, Kilis 7 Aralık, 2019 yılında Aksaray, Harran, Iğdır, Karadeniz Teknik üniversitelerinde tarih ikinci öğretim lisans programları kapatılmıştır. 2019 yılında devlet üniversiteleri bünyesinde 56 adet ikinci öğretim tarih lisans programı eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmekte olup, bu programların toplam kontenjanı 3502'dir.

Devlet üniversitelerinin ikinci öğretim tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarının da her geçen yıl daha da düştüğü anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda rastgele seçilmiş bazı üniversitelerin ikinci öğretim tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sıralamasında yıllara göre gerçekleşen değişim gösterilmiştir.

Tablo. IV: Yıllara Göre Devlet Üniversitelerinin II. Öğretim Tarih Lisans Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Başarı Sıralarındaki Değişim

	2006	2007	2010	2013	2015	2016	2018
1	Ardahan Üniversitesi			197000	206000	248000	869000
2	Atatürk Üniversitesi	42700	42200	72000	126000	176000	486000
3	Balıkesir Üniversitesi	41400		64500	107000	156000	382000
4	Bitlis Eren Üniversitesi			243000	207000	237000	712000
5	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	40900	38800	60600	89500	134000	299000
6	Çankırı Karatekin Üniversitesi			80700	149000	206000	209000
7	Dumlupınar Üniversitesi	42600	41800	68800	126000	175000	179000
8	İnönü Üniversitesi			110000	156000	177000	443000
9	Kafkas Üniversitesi		85800	163000	208000	234000	683000
10	Kırıkkale Üniversitesi	43200	24300	64400	127000	167000	182000
11	Niğde Ömer Halisdemir Ü.		74700	140000	196000	204000	482000
12	Sakarya Üniversitesi	41200	40000	61700	96700	133000	151000
13	Süleyman Demirel Üniversitesi	43000	42100	69700	123000	169000	175000
14	Tokat Gazi Osman Paşa Ü.		69100	146000	196000	215000	550000
15	Yozgat Bozok Üniversitesi		73300	168000	205000	213000	525000

Fen-edebiyat fakültelerinin ikinci öğretim tarih lisans programlarına yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarının da normal öğretim programında olduğu gibi giderek daha da düştüğü, 2018 yılında ise en düşük seviyesine ulaştığı görülmektedir. Başlangıçta normal ve ikinci öğretim programları arasındaki puan /sıralama farkı daha az iken günümüze doğru yaklaştıkça bu farkın daha da açıldığı görülmektedir. Özellikle yukarıda bahsedilen nedenlere bağlı olarak 2018 yılında bu programlara yerleşen öğrencilerin başarı sıralamasında çok önemli düzeyde düşüş gerçekleşmiştir. Örneğin 2018 yılında Ardahan Üniversitesi'nin ikinci öğretim tarih programına 869000, Bitlis Eren Üniversitesi'ne 712000, Kafkas Üniversitesi'ne 683000 ve Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi'ne ise 550000'inci sıradaki öğrenciler yerleşmiştir. Sonuç olarak gerek normal öğretim, gerekse ikinci öğretim tarih lisans programlarına her geçen yıl daha düşük puana sahip öğrencilerin yerleşmesi, üzerinde önemle durulması ve acilen çözülmesi gereken bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

3. Vakıf Üniversitelerinin Tarih Lisans Programları

Vakıf üniversiteleri Anayasa'nın 130. maddesine ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre kazanç amacı gütmeksizin ve devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet göstermek üzere vakıflar tarafından kurulan tüzel kişiliği haiz yükseköğretim kurumlarıdır. Vakıf üniversitelerinin kurulabilmesi için en az iki fakülteye sahip olması ve ilk eğitim-öğretim yılında öğrenci almayı taahhüt etmesi gibi koşulları yerine getirmesi gerekmektedir (Yiğit, 2019).

Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi olan İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi 1984 yılında açılmıştır. Bundan sonra vakıf üniversitelerinin sayısı her geçen yıl artarak 1993'te 3'e, 1997'de 15'e, 1999'da 20'ye 2007'de 30'a, 2011 yılında ise 64'e yükselmiştir (Sallan Gül ve Gül, 2014). 2019 yılı itibarıyla faaliyet gösteren vakıf üniversitesi sayısı ise 77'dir (YÖK, 2019).

Bu başlık altında vakıf üniversiteleri, çeşitli Türk devletleriyle işbirliği ile kurulan vakıf üniversiteleri ile KKTC'de faaliyet gösteren özel üniversiteler birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir. Bahsedilen statülerdeki üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren tarih lisans programları ile bu programların kontenjanları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo V: Yıllara Göre Vakıf Üniversitelerinin Tarih Programları ve Kontenjanlarındaki Değişim⁴

	1999	2003	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1 Beykent Üniversitesi					44	44	50	50	60	60	70	60	60	60	60	40
2 Fatih Üniversitesi	30	33	33	44	44	44	50	80	90	80	90	62				
3 Fatih S. Mehmet Ü.							50	50	50	50	50	40	40	60	40	50
4 İbni Haldun Ü.														10	10	12
5 İpek Üniversitesi										12	20	28				
6 29 Mayıs Ü.							24	30	24	25	25	25	25	25	48	30
7 İstanbul Aydın Ü.												40	40	40	40	40
8 İstanbul Ayvansaray Ü.															30	30
9 İstanbul Bilgi Ü.	10	25	30	30	30	28	30	40	40	40	40	40	40	28	28	28
10 İstanbul S. Zaim Ü.								20					30	30	30	30
11 İstanbul Şehir Ü.							20	20	25	27	25	30	30	30	30	43
12 Koç Üniversitesi	4	10	12	13	12	12	8	8	8	8	8	8	9	11	18	13
13 KTO Karatay Vakıf Ü.													60	50	50	50
14 Nişantaşı Üniversitesi												50	50	30	50	50
15 TOBB Ekonomi ve Tek. Üniversitesi				10		10	10	20	20	25	15	15	15	15	10	23
16 Üsküdar Üniversitesi															30	40
17 Yeditepe Üniversitesi	45	30	30	30	30	20	30	20	20	25	30	35	30	30	33	33
18 Doğu Akdeniz Ü.		40	22	41	26	26										
19 Lefke Avrupa Ü.	51	50	70	70	103	103	53	63	23	13	13	13	20	20	30	30
20 Yakın Doğu Ü.									50		40	40	20	20	20	20
21 Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi					15	15	15	15			5	5	5	5	5	5
22 Manas Üniversitesi	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3
TOPLAM	144	192	201	242	309	307	345	421	415	370	436	496	479	469	565	570

Tabloda V’de de görüldüğü gibi vakıf üniversitelerinin tarih lisans bölümlerinde zaman içerisinde sayıca bir artış sağlanmıştır. Böylece 1999 yılında toplam 6 vakıf üniversitesinde bulunan tarih lisans programlarının toplam kontenjanı 144 iken 2018 yılında program sayısı 19’a kontenjan sayısı ise 570’e çıkmıştır.

4. Açık ve Uzaktan Eğitim Kapsamında Açılan Tarih Lisans Programları

Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının geçmişi 1960 yılına dayanmaktadır. Bu tarihte Milli Eğitim Bakanlığı “Mektupla Öğretim” olarak ilk uzaktan eğitim uygulamasını başlatmış, bunu 1975 yılında Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR)’un kurulması izlemiştir. MEB bünyesindeki bu kurum farklı branşlarda öğretmen yetiştirmeye yönelik uzaktan yükseköğretim hizmeti vermiştir (Cabı ve Ersoy, 2017). 20 Temmuz 1982’de çıkarılan 411 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sürekli ve açıköğretim yapma görevi bilimsel ve teknolojik altyapı yeterliliğine sahip olan Anadolu Üniversitesi’ne verilmiş, 1982-1983 öğretim yılında ilk defa iktisat ve iş idaresi programlarıyla uzaktan öğretim faaliyetlerine başlamıştır. 1993 yılında yapılan düzenlemeyle açıköğretim fakültesine ön lisans, lisans tamamlama ve her türlü sertifika açma yetkisi tanınmıştır. 2010 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla İstanbul Üniversitesi’ne bağlı

⁴ Tabloda gösterilen kontenjanlar burslu ve ücretli öğrenci kontenjanlarının toplamıdır.

Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi bünyesinde ise Açıköğretim Fakültesi kurulmuştur. Böylece 2010 yılından itibaren açıköğretim faaliyetleri bu üç devlet üniversitesi bünyesinde yer alan fakülteler aracılığıyla yürütülmeye başlanmıştır (Bozkurt, 2017). Bu fakültelerin dışında Karabük Üniversitesi bünyesinde de 2010, 2011 ve 2012 yıllarında uzaktan eğitim kapsamında tarih lisans programı açıldığı ve öğrenci kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Aşağıda Türkiye’de açıköğretim ve uzaktan eğitim kapsamında açılan tarih programları ile bu programların kontenjanları yıllar itibarıyla tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo VI: Açık ve Uzaktan Eğitim Kapsamında Faaliyet Gösteren Tarih Lisans Programları

FAKÜLTELER	YILLAR									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Anadolu Ü. Açık Öğretim Fak.		5125	5125	3075	3075	3075	2563	2563	2563	3075
İstanbul Ü. Açık Öğretim Fak.			5125	1025	1025	1025	820	820	1025	1025
Karabük Üniversitesi Uzaktan Eğitim	103	103	103							
TOPLAM	103	5228	10353	4100	4100	4100	3383	3383	3588	4100

Tablo VI.’da da görüldüğü gibi Türkiye’de 2010 yılından itibaren söz konusu devlet üniversitelerinde açık/ uzaktan eğitim kapsamında tarih lisans programlarının da açılmaya başlandığı görülmektedir. 2010 yılında ilk defa Karabük Üniversitesi tarafından uzaktan eğitim kapsamında 103 öğrenci alınmasıyla ile başlatılan bu sürece 2011 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, 2012 yılında ise İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakülteleri dâhil olmuştur. 2012 yılında bu programlara ayrılan kontenjan 10353 gibi rekor bir seviyeye çıkmış; 2012 yılında İstanbul Üniversitesinin 5125 olan kontenjanını önce 1025’e, daha sonra ise 820’ye; Anadolu üniversitesi ise 5125 olan kontenjanını önce 3075’e daha sonra 2563’e indirmesi ile kontenjanlarda azalma sağlanmıştır. Karabük Üniversitesi uzaktan tarih öğretimi lisans programına üst üste üç yıl öğrenci alındıktan sonra 2013 yılından itibaren öğrenci alınmadığı görülmektedir. 2018 yılında uzaktan eğitim tarih lisans programlarına ayrılan toplam kontenjan 4100’dür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de 2000’li yılların başlarından itibaren uygulanmaya başlanan yükseköğretimde okullaşma oranını artırmaya yönelik politikalar sonucunda gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerinin sayısında hızlı bir artış sağlanmıştır. Yükseköğretimdeki okullaşma oranında nicelik bakımından sağlanan bu başarının nitelik ve yükseköğretim-işgücü talebi ve istihdam planlaması noktasında sağlanamadığı yaygın kabul gören bir husustur. Nitekim bu durumu gerek yükseköğretim mezunlarının istihdamında yaşanan sıkıntıların her geçen yıl daha da artması gerekse ÖSYM tarafından üniversite mezunlarına yönelik yapılan KPSS ve benzeri sınavların sonuçları açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yükseköğretim sistemi ile ilgili bu gelişmeler geleneksel olarak kamudan istihdam beklentisi yüksek olan fakülteler arasında yer alan fen-edebiyat fakülteleri ve bu fakültelerin tarih bölümlerini de etkilemiştir. Nitekim, 2000’li yılların başlarından günümüze bu fakültelerin bölüm, program ve kontenjanlarındaki sürekli artışa bağlı olarak öğrenci ve mezun sayılarında aşırı bir artış gerçekleşmiş olup, bu durum günümüzde de devam etmektedir.

Genel olarak fen-edebiyat fakülteleri, özel olarak ise araştırma konumuzu oluşturan bu fakültelerin tarih lisans programlarından mezun olanların pedagojik formasyon eğitimi almak suretiyle öğretmenlik hakkı elde etmeleriyle başlayan süreç bu fakülte mezunlarının YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi karar mercileri üzerinde kamuoyu baskısı yaratmak suretiyle

öğretmen yetiştirme ve atama politikaları üzerinde belirleyici bir rol oynamaya başlamalarıyla sonuçlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2000’li yılların başlarından günümüze devlet üniversitelerinin fen-edebiyat fakültelerine bağlı normal ve ikinci öğretim tarih lisans programları, uzaktan eğitim tarih programları ve vakıf üniversitelerinin tarih lisans kontenjanlarındaki değişim gösterilmiştir.

Tablo VII: Türkiye’de Yıllara Göre Tarih Lisans Programlarına İlişkin Sayısal Veriler

Yıllar	NORMAL ÖĞRETİM		İKİNCİ ÖĞRETİM		Vakıf Üniv. Kontenjanı	Uzaktan/ Açık Öğretim Kontenjanı	Kontenjan toplamı
	Program Sayısı	Toplam Kontenjan	Program Sayısı	Toplam Kontenjan			
1999	40	1917	17	776			2693
2003	46	2220	18	879	192		3291
2004	51	2399	17	843	201		3443
2005	52	2596	19	880	220		3696
2006	53	2920	19	813	242		3975
2007	50	2847	19	941	288		4076
2008	57	3401	26	1898	309		5608
2009	64	3963	36	2492	307		6762
2010	71	4514	49	3347	345	103	8206
2011	75	4727	56	3664	421	5228	8812
2012	80	5382	59	4062	415	10353	9859
2013	83	5623	62	4182	370	4100	10175
2014	88	5871	63	4307	436	4100	10614
2015	90	5972	63	4344	496	4100	10812
2016	92	6218	60	4267	479	3383	10964
2017	93	6499	62	4351	469	3383	11319
2018	93	6799	60	4310	565	3588	11674
2019	98	6795	56	3502	570	4100	10867

Tablo VII’de de görüldüğü gibi 1999 yılından 2019 yılına kadar gerek devlet üniversitelerinin normal ve ikinci öğretim program sayıları ve kontenjanlarında gerekse vakıf üniversitelerinin sayı ve kontenjanlarında önemli bir artış gerçekleşmiştir. Örneğin 1999 yılında devlet üniversitelerine bağlı fen-edebiyat fakültelerinin bünyesinde bulunan toplam 40 tarih lisans programının toplam kontenjanı 1917 iken, bu sayı 2010 yılında 69 program ve 4514 kontenjana, 2015 yılında 90 program ve 5972 kontenjana, 2018 yılında ise 93 program ve 6799 kontenjana ulaşmıştır. İkinci öğretim tarih lisans programlarında da benzer bir durumun yaşanmıştır. 1999 yılında Türkiye’deki tüm fen-edebiyat fakültelerinde bulunan ikinci öğretim tarih lisans programı sayısı 17, bu programların toplam kontenjanı 776 iken, 2010 yılında program sayısı 50’ye, kontenjan toplamı 3347’ye, 2015 yılında ise program sayısı 63’e toplam kontenjan 4344’e ulaşmıştır. İkinci öğretim tarih lisans program ve kontenjan sayılarında 2018 yılından itibaren bir azalma olduğu, özellikle 2019 yılında bir önceki yıla oranla kontenjan toplamında kayda değer bir azalma sağlanarak 4310’dan 3502’ye düştüğü görülmektedir.

Araştırma sonuçları ikinci öğretim tarih lisans programlarının büyük şehirlerde bulunan köklü ve gerek öğretim üyesi sayısı gerekse diğer altyapı olanakları bakımından güçlü üniversiteler tarafından tercih edilmediği, aksine bu programlara yeni açılan üniversitelerde daha çok talep olduğu, dolayısıyla bu üniversitelerde çok yaygın ve kolay bir şekilde açıldığını ortaya koymaktadır. İkinci öğretim programları özellikle 2008 yılından itibaren gerek sayı gerekse kontenjan bakımından hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu programların açıldıkları andaki başta öğretim üyesi sayıları olmak üzere fiziki altyapı ve donanımlarının yeterlilik düzeyi ayrıca araştırılması gereken bir konu olmakla birlikte, bu programların açılış zamanları ve kontenjan hareketlerinden birtakım ipuçları elde etmek mümkündür. Örneğin 2010 yılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde, 2011 yılında Erzurum Teknik, Gümüşhane ve Bartın üniversitelerinde

normal ve ikinci öğretim tarih lisans programları aynı yıl eşzamanlı olarak açılmıştır. 2014 yılında Sinop Üniversitesi'nde 52'şer kontenjanla normal ve ikinci öğretim programları açılmış; 2016 yılında kontenjanlar 70'e, 2018 yılında ise 80'e çıkarılmıştır. Aynı şekilde 2015 yılında Burdur M. Akif Ersoy Üniversitesi'nde 60'şar kontenjanlı normal ve ikinci öğretim tarih lisans programları açılmış; ertesi yıl kontenjan 70'e, bir yıl sonra ise 80'e çıkarılmıştır. Benzeri örnekleri daha da artırmak mümkündür.

Program sayıları ve kontenjanlardaki aşırı artış özellikle 2010 yılından sonra YÖK'ü bazı tedbirler almaya sevk etmiş, bu çerçevede 2012 yılında eğitim fakültelerinin ihtiyaç duyulan özel eğitim öğretmenliği, okulöncesi öğretmenliği ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık dışındaki ikinci öğretim programları kapatılmış; önce 2013-2014 öğretim yılında ortaöğretim alan öğretmenliği lisans programlarına hiç öğrenci alınmamış, 2014-2015 öğretim yılından itibaren ise Türkiye genelindeki yedi eğitim fakültesinde ve 20'şer kontenjanla bu programların açılmasına izin verilmiştir. Özellikle son tedbir fen-edebiyat fakültesi mezunlarına istihdam alanı yaratmaya yönelik atılmış bir adım olduğu halde ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Dekanlar Konseyi (FEFKON)'un rutin yıllık toplantılarının sonuç raporlarında kontenjanların azaltılması, ikinci öğretimlerin kapatılması gibi hususlara yer verilmesine rağmen (FEFKON, 2015)⁵ aynı yıllarda fen-edebiyat fakültelerinin normal ve ikinci öğretim programlarının sayı ve kontenjanlarındaki artış eğilimi devam etmiştir.

Gerek ortaöğretim sistemindeki genel başarı düzeyinin etkisi, gerekse lisans program sayıları ile kontenjan fazlalığı, bu programlara yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarının her geçen yıl daha da düşmesine yol açmaktadır. Nitekim “Tablo II” ve “Tablo IV”de de görüleceği üzere bu programlara yerleşen öğrencilerin başarı sıralamalarında son yıllardaki düşüş alarm verici düzeylere ulaşmıştır.

Sonuç olarak fen-edebiyat fakültelerinin ve (bölümlerin) amaç, vizyon ve vizyonlarının çağın şartlarına göre yeniden belirlenip, ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli araştırmacı ve uzmanları yetiştirebilecek şekilde yeniden yapılandırılmasının aciliyet arz ettiği düşünülmektedir. Bu çerçevede ilk planda ikinci öğretim tarih lisans programlarına öğrenci alımının durdurulması, daha sonra ise öğretim üyesi ve altyapı olanakları bakımından yetersiz görülenlerden başlamak üzere kontenjanların azaltılması ve gerekirse öğrenci alımının durdurulmasının; bu şekilde öğrenci alımına son verilen bölümlerin kapatılmayarak araştırma ve lisansüstü eğitime yönlendirilmek suretiyle uzmanlık, birikim ve deneyimlerinden yararlanılmasına devam edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca bilimsel gelişmenin sağlanmasında çok önemli bir role sahip olan fen-edebiyat fakültelerinin diğer tüm lisans programları gibi tarih lisans programlarını da daha başarılı ve hazırbulunuşluk düzeyi yüksek öğrenciler için cazip hale getirebilmek için kontenjan sınırlamasının yanı sıra burs, öğreniminin bir kısmını yurt dışında sürdürme olanağı vb. özendiricilere başvurulmalıdır.

⁵ İkinci öğretim lisans programlarının kapatılmasıyla ilgili 2013 ve 2015 yıllarında gerçekleştirilen FEFKON toplantılarının sonuç bildirgelerinde bu fakültelerin ikinci öğretimlerinin kapatılması hususuna yer verilmişken (FEFKON, 2013; FEFKON, 2015), 2014 Yılında Sakarya Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen 9. FEFKON sonuç raporunda ikinci öğretimle ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: “Öğretim elemanlarının maaşları artırılarak ek ders ve ikinci öğretim ek ders ücretlerine bağımlı olma durumu ortadan kaldırılmalıdır. Bu bağlamda öğretim üyelerinin özlük hakları uluslararası seviyeye getirilmelidir. Bu koşul sağlandıktan sonra fen, edebiyat, fen-edebiyat ve benzeri fakültelerin bünyelerindeki ikinci öğretim programları kapatılmalıdır.” (FEFKON, 2014). 2016 yılında gerçekleştirilen toplantının sonuç bildirgesinde ise ikinci öğretimlerin kapatılmasıyla ilgili bir ifadeye yer verilmemiştir (FEFKON, 2016).

KAYNAKLAR

- Aycan, Ş. (2015). “Liselere Öğretmen Yetiştirmede Geri Adım: Yüksek Öğretmen Okullarından Pedagojik Formasyona”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (2), s. 61-72.
- Bozkurt, A. (2017). “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını”, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD), 3 (2), s. 85-124.
- Cabı, E. ve Ersoy, H. (2017). “Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 7 (3), s. 419-429.
- Fefkon. (2013). “Bülent Ecevit Üniversitesi 8. Fefkon Toplantısı”, https://w3.beun.edu.tr/wp-content/uploads/2013/08/yayinlar/fevkon_.pdf adresinden erişilmiştir.
- Fefkon. (2014), “9. Fefkon Dekanlar Toplantısı Sonuç Raporu”, http://fefkon.comu.edu.tr/web/wp-content/uploads/2015/05/9.fefkon-Sonuc_Raporu.pdf adresinden erişilmiştir.
- Fefkon. (2015) “10. Fefkon – 2015 Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya, İnsan ve Toplum Bilimi Fakülteleri (FEF) Dekanlar Toplantısı Sonuç Raporu”, http://fefkon.comu.edu.tr/web/wp-content/uploads/2015/05/10.fefkon_Sonuc_Raporu.pdf adresinden erişilmiştir.
- Fefkon (2016), “11. Fefkon Dekanlar Toplantısı Sonuç Raporu”, <http://fened.nku.edu.tr/11.FEFKONDEKANLARTOPLANTISI/haberayrinti/m/9794/15571/28> adresinden erişilmiştir.
- Karasar, N. (1998), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kavcar, C. (2002), “Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2), s. 1-14.
- ÖSYM. (1999), “Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları”, <https://www.osym.gov.tr/TR,2720/tablo--4-merkezi-yerlestirme-ile-ogrenci-alan-yuksekogretim-lisans-programlari.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM (2001), “Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları”, <https://www.osym.gov.tr/TR,2393/tablo--4-merkezi-yerlestirme-ile--ogrenci-alan-yuksekogretim--lisans-programlari.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2003), “Yükseköğretim Programları ve Kontenjan Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,2069/yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2004), “Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları”, <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/868,tablo4pdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2005), “2005 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1647/2005-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.

- ÖSYM. (2006), “ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1476/osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2007), “2007 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1330/2007-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2008), “2008 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS): Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1211/2008-ogrenci-secme-ve-yerlestirme-sistemi-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2009), “2009 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1170/2009-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2010), “2010 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,1116/2010-osys-yerlestirme-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2011), “2011 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/257,2011tablo4-2172011pdf.pdf?0> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2012), “2012 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2012/OSYS/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2013), “2013 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, [https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/2013%20%C3%96SYS%20KONT%20KILAVUZU%20BASKI%20\(Tablo%204\)_KB.pdf](https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/2013%20%C3%96SYS%20KONT%20KILAVUZU%20BASKI%20(Tablo%204)_KB.pdf) adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2014), “2014-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,860/2014-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu-14-temmuz-2014.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2015), “2015-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/2015-OSYSKONTKILAVUZU15072015.pdf> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2016), “2016-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,12454/2016-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2017), “2017 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,13263/2017-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- ÖSYM. (2018), “2018 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu”, <https://www.osym.gov.tr/TR,15240/2018-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.

- ÖSYM. (2019), 2019 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu, <https://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> adresinden erişilmiştir.
- RG. (1992), “2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun”, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21418.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Sallan Gül, S. ve Gül, H. (2014), “Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi, Toplum ve Demokrasi. 8 (17-18), s. 51-66.
- Sarı, M. (2010), “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğretmenlik Mesleğine ve Programa İlişkin Görüşlere Etkisi”, Eğitim ve Bilim, 35 (155), s. 3-15.
- Saylan, N. (2013), “Sürekli Değiştirilen Öğretmen Yetiştirme Sistemi”, Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 3 (6), s. 9-19.
- Tanrıöğen, A. ve Baştürk, R. (2005), “İkinci Öğretim Öğrencilerinin İkinci Öğretim Programına İlişkin Görüşleri”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, s. 51-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2003), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, İ. ve Vural, Ö. F. (2014), Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Pedagojik Formasyon sorunu”, Journal of Teacher Education and Educators, 3 (1), s. 73-90.
- Yiğit T. (2019), Vakıf Yükseköğretim Kurumlarının Akademik Üretkenliklerine Yönelik Analitik Bir Çalışma, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 9 (2), s. 287-305.
- YÖK. (1983), “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu”, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2809.pdf> adresinden erişilmiştir.
- YÖK (2007), Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007), Yüksek Öğretim Kurulu Yayını. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/ogretmen-yetistirme-ve-egitim-fakulteleri.pdf> adresinden erişilmiştir.
- YÖK. (2019), “Vakıf Yükseköğretim Kurumlarımız 2019”, https://www.yok.gov.tr/HaberBelgeleri/Haber%20%C4%B0%C3%A7erisindeki%20Belgeler/Yay%C4%B1nlar/2019/Vakif_Yuksekogretim_Kurumlari_2019.pdf adresinden erişilmiştir.
- YÖK. (2019), “Türkiye Yükseköğretim Sistemi”, https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf adresinden erişilmiştir.